การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*

Development of English Teachers' Competencies in Brain–Based Active Learning Management in Schools in Thung Phra Subdistrict under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

ไกรลาศ ประสงค์ศิลป์ และสุภัทร พันธ์พัฒนกุล
Krailat Prasongsin and Supat Punpattanakul
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ประเทศไทย
Graduate College of management, Sripathum University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: tepaboot2527@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐาน 2) พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครู และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนาสมรรถนะ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 8 คน ดำเนินการ 2 วงรอบตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบบันทึกการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานเพิ่มขึ้น โดย

*ได้รับบทความ: 23 กันยายน 2568; แก้ไขบทความ: 28 สิงหาคม 2569; ตอบรับตีพิมพ์: 29 สิงหาคม 2569
Received: September 23, 2025; Revised: August 28, 2026; Accepted: August 29, 2026

คะแนนเฉลี่ยก่อนการพัฒนาเท่ากับร้อยละ 50.63 และหลังการพัฒนาเท่ากับร้อยละ 84.38

2. ครูมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานดีขึ้น โดยในวงรอบที่ 1 ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ในระดับสูง แต่ยังมีข้อจำกัดในการนำแผนไปใช้จริง โดยเฉพาะขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ ภายหลังการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ด้วยการนิเทศภายในและการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ครูสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมได้หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติได้ดีขึ้น

3. ครูมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะครู; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน; ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ; การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

This study aimed to: 1) develop English teachers' knowledge and understanding of brain-based active learning management; 2) enhance teachers' competencies in brain-based active learning management; and 3) examine teachers' satisfaction with the competency development process. The study employed an action research design with eight participants and was conducted in two cycles based on the framework of Kemmis and McTaggart, consisting of planning, action, observation, and reflection. The research instruments included a knowledge and understanding test, lesson plan evaluation form, classroom teaching performance assessment form, interview form, student behavior observation form, satisfaction questionnaire, and meeting record form. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that:

1. The participating teachers' knowledge and understanding of brain-based active learning management improved, with the mean score increasing from 50.63% before the development process to 84.38% after the development process.

2. Teachers' competencies in brain-based active learning management improved. In the first cycle, teachers were able to prepare lesson plans at a high level, but some

still had limitations in implementing the plans, particularly in the skill-practice and knowledge-application stages. After the second cycle, which involved internal supervision and continuous consultation, teachers were able to design and organize more diverse learning activities that were appropriate for learners and better promoted learning through hands-on practice.

3. Teachers' overall satisfaction with the development process was at the highest level, particularly regarding the benefits provided to learners.

Keywords: Teacher Competency Development; Active Learning Management; Brain-Based Learning; English Teachers; Action Research

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการจัดการศึกษาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการคิด การลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริงและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การพัฒนาสมรรถนะของครูมีความสำคัญต่อการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ที่มีความหมาย มากกว่าการเรียนรู้จากการจดจำหลักภาษาเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนที่ครูต้องรับผิดชอบการสอนหลายกลุ่มสาระหรือมีข้อจำกัดด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชา การพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจึงมีความจำเป็นต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับ Active Learning ได้ โดยมุ่งออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของการทำงานของสมอง ความสนใจ อารมณ์ ประสบการณ์เดิม และการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน Caine, Caine, McClintic และ Klimek (2005) เสนอหลักการเรียนรู้ของสมองที่เชื่อมโยงบรรยากาศการเรียนรู้ การมีประสบการณ์ที่ซับซ้อน และการประมวลผลอย่างกระตือรือร้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและ

การคิดระดับสูง ขณะที่ Tokuhama-Espinosa (2014) อธิบายการประยุกต์องค์ความรู้ด้านสมอง จิตใจ และการศึกษาไปสู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและใช้กระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานคุณภาพงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนตำบลทุ่งพระ ประจำปีการศึกษา 2566 ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน พบประเด็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการจัดการเรียนรู้ของครูที่ยังควรได้รับการพัฒนา โดยครูยังต้องการความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิด Active Learning กับ Brain-Based Learning จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการออกแบบกิจกรรม และการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อพัฒนาทั้งความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมวิจัยต่อกระบวนการพัฒนา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ดำเนินการจำนวน 2 วงรอบ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ จำนวน 8 คน ซึ่งสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ประกอบด้วยครูโรงเรียนบ้านทุ่งพระ 1 คน โรงเรียนบ้านท่าเริงรมย์ 3 คน โรงเรียนบ้านห้วยแก้ว 1 คน โรงเรียนบ้านห้วยไห 1 คน โรงเรียนบ้านห้วยทรายทอง 1 คน และโรงเรียน ออป.19 (สวนป่าคอนสาร) 1 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ประกอบด้วยอาจารย์คณะครุศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐาน 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการกลุ่มตำบลทุ่งพระ 1 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดำเนินการ 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ดังนี้ 1) การวางแผน ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐาน โดยสัมภาษณ์ครูตามกรอบการจัดกิจกรรม 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นนำเสนอ ขั้นฝึกทักษะ ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ และขั้นประเมินผล จากนั้นกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา 3 แนวทาง ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม 2) การปฏิบัติ ดำเนินการพัฒนาความรู้และทักษะของครูผ่านการศึกษาเอกสาร การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกปฏิบัติการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐาน 3) การสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบก่อนและหลัง แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกการนิเทศ และแบบประเมินการดำเนินงาน 4) การสะท้อนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อพิจารณาจุดเด่น ปัญหา และประเด็นที่ต้องปรับปรุง และนำผลไปใช้วางแผนการพัฒนาในวงรอบที่ 2 และวงรอบที่ 2 จากผลในวงรอบที่ 1 พบว่า ครูบางรายยังมีข้อจำกัดในขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ จึงกำหนดให้การนิเทศภายใน (Internal Supervision) เป็นกลยุทธ์หลัก โดยให้คำปรึกษา ชี้แนะ และติดตามการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง จากนั้นประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของครู เพื่อสะท้อนผลและปรับปรุงการปฏิบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 6 ประเภท ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินการจัดการเรียนรู้ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน และ 6) แบบบันทึกการประชุมและการนิเทศติดตาม

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือทุกฉบับสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสม ก่อนปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปใช้จริง สำหรับแบบทดสอบรายงานค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลตามกระบวนการวิจัยทั้ง 2 วงรอบ โดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังการพัฒนา ระหว่างการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตาม รวมถึงเก็บข้อมูลจากการ

ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม และความพึงพอใจของผู้ร่วมวิจัยและผู้เรียน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้เกณฑ์การประเมินพัฒนาการสำหรับเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการพัฒนา ส่วนข้อมูลจากแบบประเมินและแบบสอบถามใช้เกณฑ์การแปลผลมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบบันทึก วิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่และการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis

7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อค้นพบจากหลายแหล่งและหลายวิธี

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ดำเนินการ 2 วงรอบ ประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาความรู้และความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐาน ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 พบว่า ครูผู้ร่วมวิจัยมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานเพิ่มขึ้น โดยสามารถอธิบายแนวคิด กระบวนการ และองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมทั้ง 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นนำเสนอ ขั้นฝึกทักษะ ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ และขั้นประเมินผลได้ดีขึ้น ภายหลังการเรียนรู้ด้วยตนเองและการประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างไรก็ตาม ครูบางรายยังมีข้อจำกัดในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ จึงนำประเด็นดังกล่าวไปพัฒนาเพิ่มเติมในวงรอบที่ 2

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานในวงรอบที่ 1 ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานได้ถูกต้องและครบถ้วนในภาพรวม แต่ยังมีครูจำนวน 2 คนที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมในขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ จึงใช้การนิเทศภายในและการให้คำปรึกษาเฉพาะรายเป็นกลยุทธ์หลักในวงรอบที่ 2 ผลหลังการพัฒนาพบว่า ครูทุกคนสามารถเขียนแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานได้เหมาะสมกับวัย ความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมวิจัยต่อการพัฒนาสมรรถนะ ครูผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับ

มาก โดยเฉพาะการนำความรู้จากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จริง รวมทั้งเห็นว่าการนิเทศภายในและการให้คำปรึกษาช่วยให้สามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมได้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ โดยสรุป การพัฒนาครูผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตามตามวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ ช่วยให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานดีขึ้น โดยเฉพาะหลังการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ซึ่งใช้การนิเทศภายในเพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่พบจากวงรอบแรก

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนกลุ่มตำบลทุ่งพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการพัฒนา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความรู้และความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ร่วมวิจัยมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานเพิ่มขึ้นหลังการพัฒนา ทั้งจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า กระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ครูศึกษาความรู้พื้นฐานด้วยตนเองก่อน แล้วนำความรู้มาฝึกปฏิบัติ อภิปราย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ช่วยให้ครูเชื่อมโยงแนวคิดกับการปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานของยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี (2563, หน้า 230–243) ซึ่งศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ และใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการนิเทศภายใน พบว่า หลังการพัฒนาครูมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น และสามารถเขียนแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของศักดิ์นรินทร์ นิลรัตนศิริกุล และ พีระศักดิ์ วรฉัตร. (2563, หน้า 128-141) ซึ่งพบว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตามช่วยให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำแนวคิด Active Learning ไปใช้ในการเขียนแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะเมื่อครูได้ฝึกปฏิบัติและได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง

2. สมรรถนะด้านการเขียนแผนและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า ในวงรอบที่ 1 ครูส่วนใหญ่สามารถเขียนแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ในระดับมาก แต่ยังมีครูบางรายที่มีข้อจำกัดในขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ เมื่อดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้การนิเทศติดตามและการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ครูสามารถปรับปรุงการออกแบบแผนและการจัดกิจกรรมได้ดีขึ้น ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การพัฒนาสมรรถนะครูไม่ควรสิ้นสุดเพียงการอบรมหรือการให้

ความรู้ แต่ควรมีการติดตาม ชี้แนะ และสะท้อนผลจากการปฏิบัติจริงข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของของศักดิ์นรินทร์ นิลรัตนศิริกุล และ พีระศักดิ์ วรฉัตร. (2563, หน้า 128-141) ซึ่งพบว่าในวงรอบแรกครูยังมีข้อจำกัดบางด้านของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่เมื่อได้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการเพิ่มเติม การนิเทศติดตาม การชี้แนะ และการฝึกปฏิบัติในวงรอบต่อมา ครูสามารถพัฒนาการใช้สื่อ การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ในทำนองเดียวกันรุ่งฤดี บุญจันทร์, พจมาน ชำนาญกิจ และธนานันต์ กุลไพบุตร (2568, หน้า 159-172) ศึกษารูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย พบว่าสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูหลังการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และครูมีความพึงพอใจต่อการนิเทศอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากระบวนการนิเทศที่มีการชี้แนะและติดตามอย่างเป็นระบบสามารถสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะของครูได้อย่างชัดเจน

3. ความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนาสมรรถนะ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเกิดจากการที่กิจกรรมพัฒนามีความสัมพันธ์กับปัญหาในการปฏิบัติงานจริง มีทั้งการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม ทำให้ครูได้รับทั้งความรู้และคำแนะนำที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้โดยตรง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ รุ่งฤดี บุญจันทร์, พจมาน ชำนาญกิจ และธนานันต์ กุลไพบุตร (2568, หน้า 159-172) ซึ่งพบว่าครูมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานของสายฟ้า หาสีสุข และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2568, หน้า 940-954) ที่พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โครงงานเป็นฐาน พบว่าหลังการพัฒนาครูมีพัฒนาการในระดับสูงมาก และมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงทำให้เห็นว่า การพัฒนาครูที่ใช้ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง มีส่วนช่วยให้ครูพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริงยังช่วยให้ครูเกิดความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรเพิ่มระยะเวลาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูมีโอกาสฝึกออกแบบและทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

1.2 ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูในขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ครูบางรายยังมีข้อจำกัด โดยควรเพิ่มกิจกรรมฝึกปฏิบัติ การสาธิตตัวอย่าง และการให้คำ

ปรึกษาเฉพาะราย

1.3 ควรดำเนินการนิเทศ ติดตาม และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ครูปรับปรุงการจัดกิจกรรมได้ตรงกับปัญหาและมีความมั่นใจในการนำแนวทางไปใช้จริง

1.4 ควรมีการตรวจสอบและประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ เพื่อให้แผนมีความสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน จุดประสงค์การเรียนรู้ และความต้องการของผู้เรียน

1.5 ควรเผยแพร่แนวทางและผลการพัฒนาไปยังโรงเรียนใกล้เคียงหรือเครือข่ายสถานศึกษา โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละแห่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้าน Active Learning โดยใช้เทคนิคหรือรูปแบบอื่นร่วมกับ Brain-Based Learning เพื่อเปรียบเทียบผลและเพิ่มทางเลือกในการพัฒนาครู

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาครูด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถนำผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

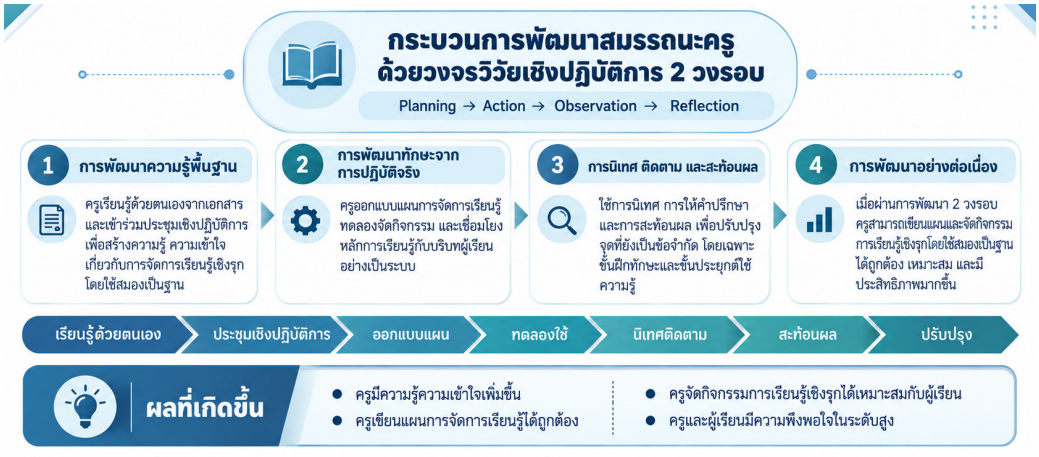
2.3 ควรศึกษาผลของการพัฒนาครูต่อผลลัพธ์ของผู้เรียน เช่น พฤติกรรมการเรียนรู้ ทักษะการคิด การใช้ภาษาอังกฤษ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.4 ควรติดตามผลการนำแนวทางไปใช้ในระยะยาว เพื่อศึกษาความต่อเนื่องของสมรรถนะครูและการนำแนวทางไปใช้จริงในชั้นเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานผ่านวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาความรู้พื้นฐาน โดยให้ครูเรียนรู้ด้วยตนเองและเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานและกระบวนการจัดกิจกรรม 5 ขั้น 2) การพัฒนาทักษะจากการปฏิบัติจริง โดยให้ครูออกแบบแผน ทดลองจัดกิจกรรม และนำหลักการไปใช้ในชั้นเรียน ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น 3) การพัฒนาด้วยการนิเทศและสะท้อนผล โดยใช้การนิเทศภายใน การให้คำปรึกษา และการสะท้อนผลจากปัญหาที่พบในวงรอบแรก เพื่อปรับปรุงจุดที่ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะขั้นฝึกทักษะและขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ 4) การพัฒนาแบบต่อเนื่องเป็นวงรอบ โดยใช้กระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เพื่อให้การพัฒนาครูดำเนินไปจากการสร้างความรู้สู่การฝึกปฏิบัติ การติดตาม และการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ จึงสรุปองค์ความรู้ได้เป็นกระบวนการ เรียนรู้ด้วยตนเอง ประชุมเชิงปฏิบัติการ ฝึกปฏิบัติ นิเทศติดตามสะท้อนผล ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะ

ของครูให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้สมองเป็นฐานได้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(8), 230-243.

รุ่งฤดี บุญจันทร์, พจมาน ชำนาญกิจ และธนานันต์ กุลไพบูตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 10(2), 159-172.

ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตนศิริกุล และพีระศักดิ์ วรฉัตร. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กรณีศึกษาสหวิทยา เขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(10), 128-141.

สายฟ้า หาสีสุข และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2568). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โครงงานเป็นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 13(3), 940-954.https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/286904

Caine, R. N., Caine, G., McClintic, C., & Klimek, K. J. (2005). *12 brain/mind learning principles in action: The fieldbook for making connections, teaching, and the human brain.* Thousand Oaks, CA: Corwin Press. Open Library

Kemmis, S., & McTaggart, R. (Eds.). (1988). *The action research planner*. (3rd ed.). Geelong, Victoria: Deakin University Press.

Tokuhama-Espinosa, T. (2014). *Making classrooms better: 50 practical applications of mind, brain, and education science*. New York: W. W. Norton & Company.